

Op de fiets

De Amsterdamse fietser maakt zware tijden door. De fietspaden zijn overvol doordat er allerlei nieuwe soorten fietsen en fietsers zijn bijgekomen: fietsen met dikke banden en met heel dikke banden, de elektrische fiets, pubers op een elektrische fiets (waarom?), de elektrische bakfiets en de elektrische scooter die doet alsof hij een fiets is. Probleem: ze gaan allemaal hard. Ook een probleem: je hoort ze meestal niet aankomen.

Ik ben tegenwoordig blij als ik mijn bestemming zonder kleerscheuren heb bereikt. Die vrees is niet ongegrond: het aantal ongelukken met fietsers neemt hard toe.

Nieuwe tijden vragen om nieuwe mores. Daarom verzochten we collega en vervoersspecialist Marc Kruyswijk om een nieuwe fietsetiquette te maken, ook al beseffen we maar al te goed dat de Amsterdamse fietser zich zelden iets laat vertellen. Kruyswijk: 'Fietzers in Amsterdam gedragen zich zoals ze zijn grootgebracht: vlot, eigenwijs en zelfredzaam.'

Wat is wijsheid, en hoe kunnen we ons vrolijk op de weg blijven begeven? We geven u in dit nummer praktische tips en vragen de fietsers vooral helder te blijven nadenken. Zo moeilijk is het niet: met een grote vaart met de e-bike over een rechte, rustige weg langs een kanaal is geen probleem – met een noodvaart door de ochtendspits wél.

Amsterdam staat te boek als fietsstad nummer één van de wereld. Laten we dat vooral zo houden.

Judith Zilvermit
Chef PS

24

12

12

Ilay den Boer

Om de IND beter te begrijpen, ging de theatermaker er werken. 'Ik wil op zoek naar de kwetsbaarheid, zoals de IND dat ook heeft gedaan door mij binnen te laten.'

24

Etiquette op de e-bike

Muziek in de oren, ogen op het telefoonscherm en voeten op de trappers: het zijn gekke tijden om te fietsen. Hoe hoort het eigenlijk?

In de hoek van de woonkamer van zijn woning in Haarlem-Noord staat een klassieke regisseursstoel, op de zwarte rugleuning prijkt 'Ilay den Boer'. Het is de prijs die hij won voor *Salomonsoordeel*, op het Nederlands Theaterfestival door de vakjury verkozen tot meest indrukwekkende voorstelling van het seizoen 2021-2022. De stoel staat er tussen de televisie, het speelgoed en de bank in.

"Mooi hè," zegt Den Boer, die net uit de tuin komt lopen, waar hij zijn racefiets heeft gepoetst. "Ik stond met een glimlach van oor tot oor toen ik won." Straks gaat hij nog een rondje wielrennen. Later op de avond vertrekt hij naar Limburg, waar hij de volgende dag zijn voorstelling speelt voor een groep topambtenaren.

Ilay den Boer is theatermaker. Al zou je hem inmiddels ook activist, consultant, organisatieveranderaar of beleidsmaker kunnen noemen – maar dan wel allemaal tegelijk. Van 2020 tot 2021 werkte hij als hoor- en beslismedewerker voor de Immigratie- en Naturalisatie Dienst (IND). Hij interviewde vluchtelingen over hun asielaanvraag en nam daar beslissingen over. Later liep hij een paar maanden mee bij de rechtbank in Amsterdam om te zien wat er met de afgewezen asielaanvragen gebeurde. Over zijn tijd bij de IND en de rechtbank maakte hij *Salomonsoordeel*, een documentairevoorstelling die hij voor 'huiskamers' van dertig mensen speelde (van FvD-leden tot linkse activisten en van rechters tot afgewezen vluchtelingen) en voor zalen van tachtig 'gewone' bezoekers. In ruim drie uur neemt hij zijn toe-

hoorders mee in het complexe proces van de Nederlandse asielprocedure.

Waarom wilde je bij de IND werken?

"Ik heb een tijdje in een asielzoekerscentrum gewerkt, om research te doen voor een project van collega Adelheid Roosen. Ik ontmoette daar een jongen uit Gaza. In de voorstelling, waarin hij nu meespeelt, noemen we hem Hassan. We raakten bevriend en toen zijn eerste asielaanvraag werd afgewezen, begreep ik daar niets van. Terwijl ik het zo graag wilde begrijpen. Daarbij wist ik weinig over de Nederlandse asielprocedure, terwijl ik steeds meer besepte dat het vreemd is dat ik daar als Nederlands burger geen kennis over heb. De IND besluit immers namens alle Nederlanders over wie er wel of niet mag blijven."

Na veel gesprekken mocht Den Boer in opleiding bij de IND. Hij was kritisch, zat vol aannames, maar ging ook serieus aan de slag. Hij was naar de IND open over zijn werk als theatermaker. Uiteindelijk mondden zijn negen maanden bij de IND en twee maanden bij de rechtbank uit in een voorstelling, waarin Peter en Hassan meespelen.

Behalve de regieprijs 'won' hij ook nog iets heel anders: de voorstelling is onderdeel geworden van de opleiding tot horen en beslismedewerker bij de IND. Als kunstenaar kan hij nu van binnenuit iets veranderen in plaats van alleen van buiten reflecteren.

Den Boer weegt zijn woorden zorgvuldig. Hij voelt een enorme verantwoordelijkheid. "Een verkeerde woordkeuze kan al leiden tot misverstanden en daardoor wantrouwen over zo'n complex onderwerp. Dit onderwerp gaat mij heel erg aan het hart."

De voorstelling is bejubeld, maar heb je ook negatieve reacties gekregen?

"Ik krijg soms boze brieven. De een geeft aan dat ik niet kritisch genoeg ben op de IND, terwijl een ander juist vindt dat ik té kritisch ben. Ik vind het belangrijk om de nuance te zoeken omdat dit zo'n beladen onderwerp is. Ik probeer in de voorstelling op een punt te komen dat we

**‘Ik kom er nog
altijd niet uit
hoe dingen in
elkaar zouden
moeten steken’**

het even niet meer weten met zijn allen. Dat de twijfel mag bestaan. En als ik er nu zo met jou over praat, ervaar ik het alsof ik alle antwoorden moet hebben. Ik neem het publiek mee in mijn krankzinnige zoektocht van een paar jaar. En ik kom er ook nog altijd niet uit hoe dingen in elkaar zouden moeten steken. Ik wil op zoek naar de kwetsbaarheid, zoals de IND dat ook heeft gedaan door mij binnen te laten en door mijn begeleider Peter te laten meespelen in de voorstelling. Zij hebben gezegd: laten we het maar eens opengooien en dan zien we wel wat er gebeurt.”

Vind je die twijfel moeilijk? Je lijkt zeker van je zaak.

“In het dagelijks leven heb ik het idee dat ik altijd een antwoord moet hebben en dat de samenleving daar ook op is ingericht. Maar het leven is wat mij betreft te complex om het altijd te kunnen weten, zeker als het gaat om het beslissen over levens van mensen die ik niet ken. Dus ik zoek naar het niet weten. Maar laatst speelde ik voor een groep rechters en zei een van hen bij het nagesprek: “Ja Ilay, dat is allemaal mooi, dat ‘niet weten’, maar in mijn werk is dat heel onhandig hoor.’ Toen moest ik, en iedereen, hard lachen. Zij moeten ook pragmatisch zijn en uiteindelijk een oordeel vellen. Maar ik probeer ‘niet weten’ als een soort levenshouding te benaderen vanwaaruit beslissingen kunnen worden genomen.”

“Volgens mij heeft de IND de voorstelling opgenomen in de opleiding omdat twijfel een belangrijke eigenschap zou moeten zijn van een hoor- en beslismedewerker. Twijfel houdt je scherp op de zaak, kan leiden tot een gesprek met een collega en is daarmee een bevraging van je blinde vlekken. De keuzes die zij moeten maken – of je wel of niet in Nederland mag blijven – zijn wat mij betreft te complex om ervan >>

Fotografie-assistent Ilse Natasja, haar en make-up Cecile Holle

was dat niet zo geweest. En nu doet hij mee met de voorstelling omdat hij mensen wil meegeven wat er gebeurt in zo'n procedure, wat er gebeurt in Gaza. En ook wat Peter doet is kwetsbaar hoor. Daar voel ik me ook verantwoordelijk voor. Hij staat daar toch op het podium als ambtenaar van een van de meest bekritiseerde overheidsinstellingen van Nederland."

Wat wil je met de voorstelling bereiken?

"Ik wil dat mensen nieuwsgierig worden en hun blinde vlekken bevragen. Met de juiste kennis kun je je afvragen hoe we willen dat er namens ons wordt besloten. Ik weet niet of het systeem dat we hebben goed is of slecht. Maar je kunt sowieso niet morgen alle grenzen sluiten of juist alles opengooien en alle procedures loslaten. In

beide scenario's is het niet meer veilig en ontstaat er chaos."

"Dankzij *Salomonsoordeel* mogen we meedenken, dingen opengooien. Ik vraag mensen brieven te schrijven over hoe zij willen dat het asielbeleid eruit ziet. Ik heb er meer dan driehonderd. Zelfs de staatssecretaris en Kamerleden zijn geweest en hebben nu interesse in het verhaal."

Je zit als kunstenaar ineens aan de tekentafel.

"Ik vind het leuk om daar te zitten."

Ben je dan nog kunstenaar?

"Juist! Ik noem mezelf en mijn team soms gekscherend artistiek consultants. Ik ben betrokken bij de IND omdat ik daar ook bereid ben om vanuit vertrouwen te werken. Om niet alleen aan mijn aannames vast te blijven houden. Had ik dat niet gedaan, dan was ik de laan uitgestuurd. Nu heb ik veel meer geleerd en kan ik meer bereiken. Ik kan superkritisch zijn, naar Peter, naar de directie van de IND, maar wel vanuit openheid, respect en vertrouwen."

Ilay den Boer werd geboren in Israël en verhuisde op zijn derde naar Nederland, waar hij opgroeide in Dordrecht. Hij studeerde aan de Amsterdamse theaterschool om theaterdocent te worden, maar verliet na twee jaar de opleiding en ging voorstellingen maken. Tussen 2008 en 2013 maakte hij furore met zes persoonlijke stukken over zijn familie, *Het beloofde feest*. Daarin onderzocht hij aan de hand van zijn moeder, vader, broer, opa, oma en zichzelf zijn complexe (Joodse) familiegeschiedenis en zijn relatie met zijn geboorteland. Hij werd meermaals onderscheiden en tourde door Europa. Maar na 2013, hij was 27, werd het ineens stil.

Wat gebeurde er na die successen?

"Ik stortte in en raakte overspannen. Ik heb een jaar met een depressie in bed gelegen. Ik was niet meer in staat om te denken en verder te gaan. Er leunde ook veel op me, op een te jonge leeftijd. Toen heb ik heel lang niets gemaakt. Ik wist niet eens waar ik het over moest hebben."

Begrijp je nu beter waarom je destijds omviel? »